

ХРОНІКА ВІЙНИ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ: що відбувається на ринку праці в секторі МСБ

Валерій Репін

Харківська обласна організація
професійної спілки підприємців

Вячеслав Рой

Федерація професійних спілок
працівників малого та середнього
підприємництва України

Ігор Дубровський

Центр соціальної безпеки
та регіональних ініціатив

Галина Залога

Профспілкова організація працівників
малого, середнього бізнесу та
плавскладу «Єднання»

Анатолій В'язовченко

Всеукраїнський Альянс профспілок

СТАТИСТИКА МСП В УКРАЇНІ СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ
МСП 2020

Події 2022 року поставили перед бізнесом нові виклики:

одні компанії в ході війни зіткнулися з розривом ланцюгів постачання, браком палива чи зменшенням попиту,

інші постраждали від пошкодження майна або ж були змушені розпочати тривалий процес релокації виробничих потужностей.

Мільйони українців втратили роботу, і рівень безробіття, сягнув 40%.

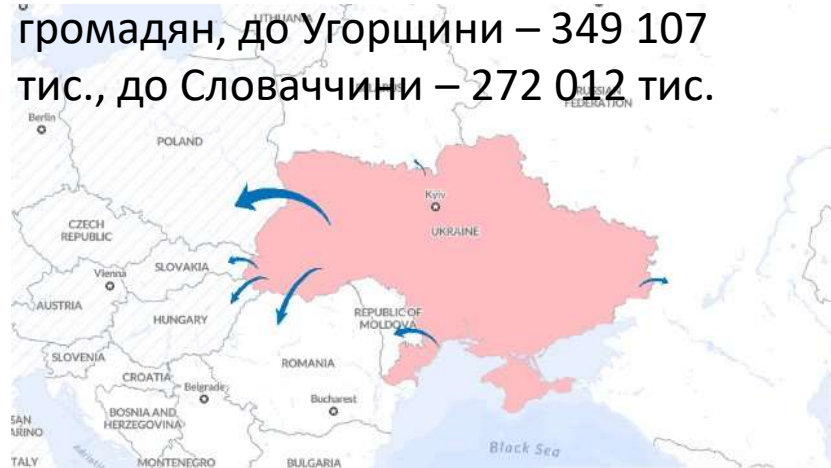
РИНОК ПРАЦІ В ПЕРШІ ТИЖНІ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ

В перші тижні війни з України виїхало мільйони людей.

Найбільше українців виїхало до Польщі – 2 267 103 млн.

На другому місці – Румунія, яка прийняла 586 942 тис. українців.

До Молдови виїхали 381 395 наших громадян, до Угорщини – 349 107 тис., до Словаччини – 272 012 тис.

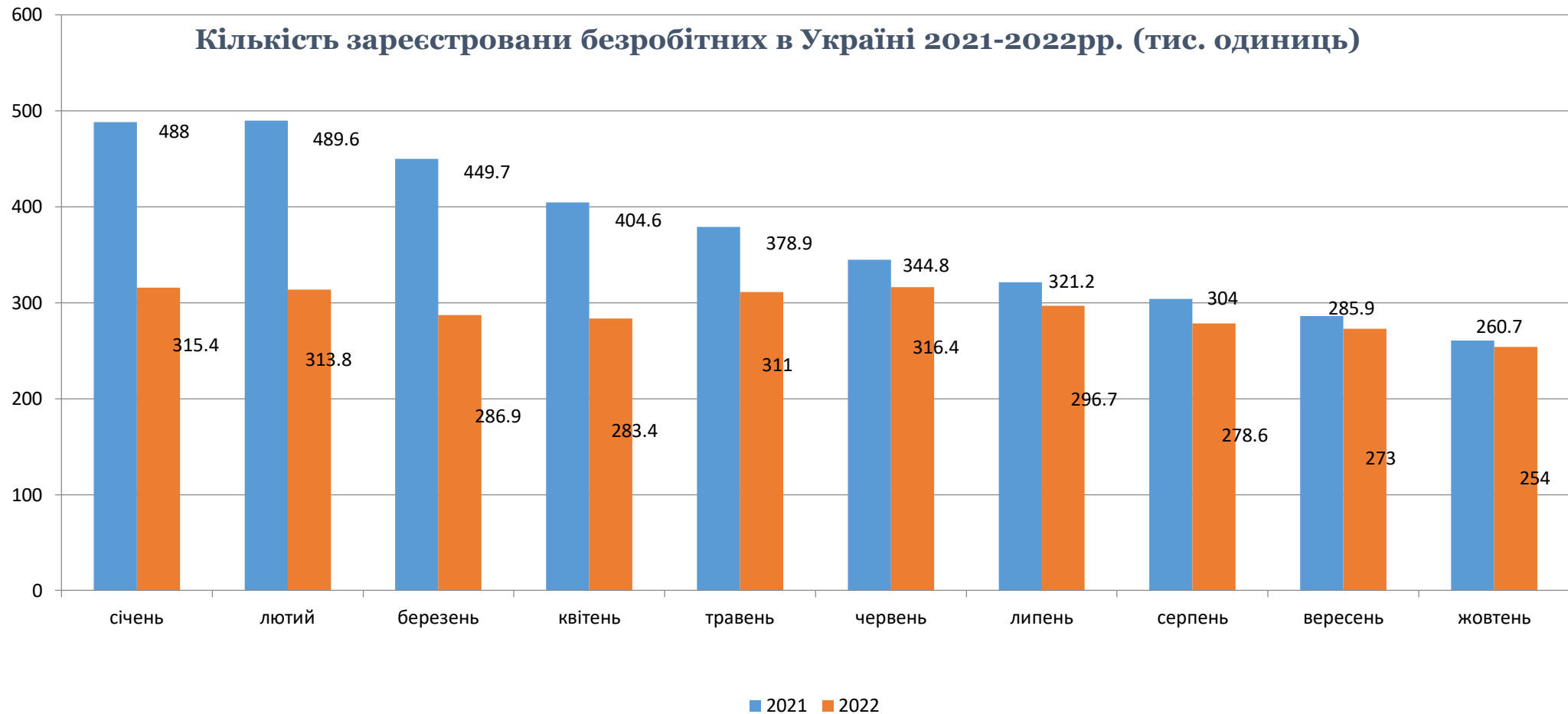

РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ МСБ В РАМКАХ UNLIMIT UKRAINE EVA

ЯК ЗМІНЮВАВСЯ РІВЕНЬ БЕЗРОБІТТЯ ЗА 9 МІСЯЦІВ ВІЙНИ

Офіційна статистика Державної служби зайнятості України

ЯК ЗМІНЮВАВСЯ РІВЕНЬ БЕЗРОБІТТЯ ЗА 9 МІСЯЦІВ ВІЙНИ

Дані найбільших онлайн-сервісів з пошуку роботи і результати соціологічних опитувань бізнесу.

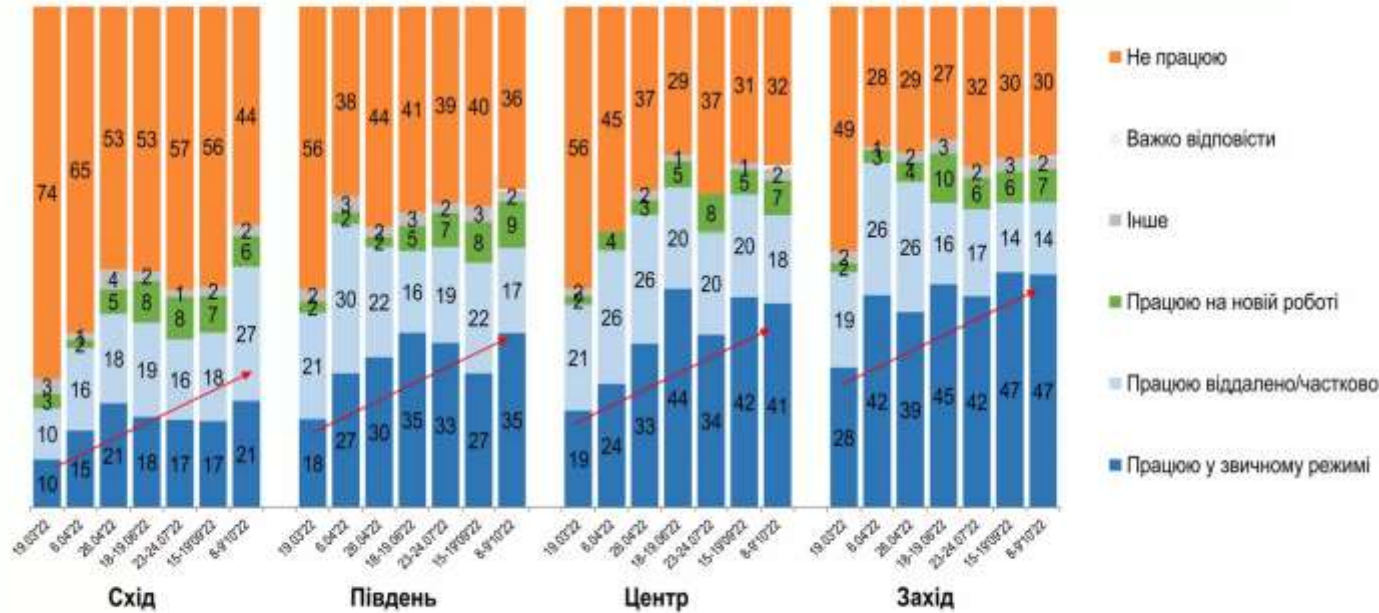
Висхідні тенденції в регіонах: Південний західний регіон (група РЕЙТИНГ)

8-9 жовтня, 2022

Чи працюєте Ви зараз?

РЕЙТИНГ

Серед тих, хто мав роботу до війни

<https://ratinggroup.ua/>

Кількість зареєстрованих безробітних, тис. осіб

Кількість вакансій, тис. од.

ПРИЧИНИ НЕВИСОКИХ ОФІЦІЙНИХ ПОКАЗНИКІВ БЕЗРОБІТТЯ:

- **велика кількість українців виїхала за кордон** (мігранти, як у межах країни, так і за кордон, особливо в перші місяці війни не вважали пошук роботи за основний пріоритет);
- в Україні досить **високий показник «тіньової зайнятості»**, і відповідно, значна частина українців, які втратили роботу, не стають на офіційний облік;
- **частина інформації, яка лягає в основу офіційної звітності** Державна служба зайнятості отримує через звітність роботодавців (про наявні вакансії, про заплановані звільнення тощо), а на час воєнного стану підприємствам дозволяється відтермінувати подання такої інформації;
- значна кількість безробітних не реєструвалися у Державній службі зайнятості, а **намагалися шукати роботу самостійно**;
- частина працівників через брак вакансій на ринку праці **продовжують працювати на своєму місці, незважаючи на зменшення заробітної плати та збільшення навантаження**;
- **багато безробітних чоловіків не стають на облік у службі зайнятості через побоювання отримати там повістки у військкомат**;
- прийняті **зміни у трудовому законодавстві**, відповідно до яких роботодавці у період дії воєнного стану можуть просто припинити дію трудової угоди, і відповідно роботодавцю немає сенсу звільняти працівників у зв'язку з банкрутством чи реорганізацією, скороченням штату тощо. Роботодавець просто може відправити працівників у неоплачувану відпустку на весь період дії воєнного стану.

РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ ЗМІНИ СТРУКТУРИ РИНКУ ПРАЦІ

Головні фактори:

Зони проведення бойових дій

Релокація підприємств

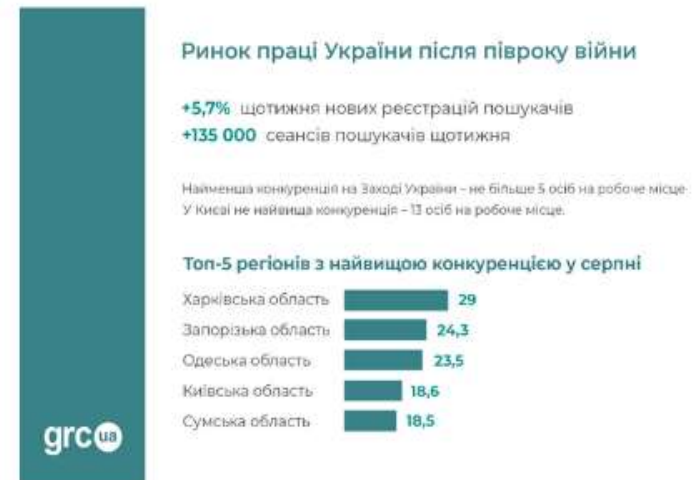
Березень 2022р.

До війни конкуренція на відкриту вакансію не перевищувала 5,5 осіб, то в період війни у деяких регіонах цей показник сягає 29 осіб.

До регіонів з найменшою кількістю вакансій потрапили:

- ✓ Харківська,
- ✓ Рівненська,
- ✓ Чернігівська,
- ✓ Кіровоградська,
- ✓ Миколаївська
- ✓ Запорізька області.

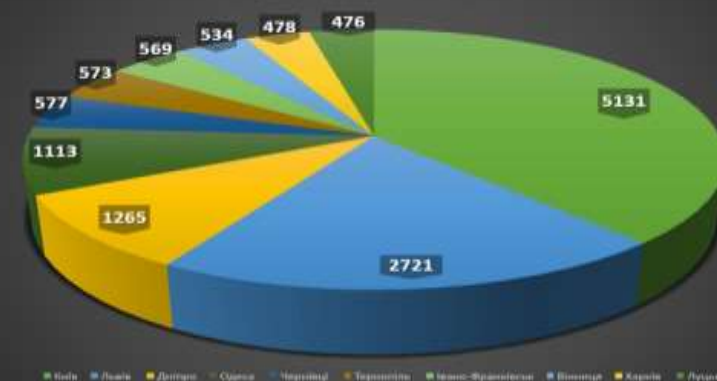

Вересень 2022р.

Де найбільше вакансій пропонує Jooble

Де найбільше вакансій пропонує Work.ua

ГАЛУЗЕВА ТРАНСФОРМАЦІЯ РИНКУ ПРАЦІ В УКРАЇНІ

З початком війни роботодавці найчастіше шукали

водіїв

різноробів

швачок

На початку війни пропозицій для продавців поменшало на 40%. З червня попит на працівників **сфери торгівлі** знову зайняв лідируючі позиції.

Найбільша кількість вакансій в

таких сферах:

сільське господарство,
перевезення та логістика,
фармацевтика,
харчова промисловість,
будівництво.

Для деяких спеціалістів пропозицій стало навіть більше, ніж було до війни. Найпомітніше зростання – для операторів кол-центрів – в 7 разів більше, автослюсарів (+84%) та будівельників (+18%).

Найменша кількість вакансій в галузі туризму та готельно-ресторанного бізнесу.

Також, складніше було знайти роботу юристам, страхувальникам, працівникам сфери обслуговування, охоронцям, освітянам і науковцям.

ІТ-галузь є однією з тих, які найменше постраждали від війни, а працівники швидко змогли адаптуватися до нових реалій. Проте, не зважаючи на високу частку вакансій ІТ-сфери у загальній структурі у відсотках, їх чисельність у натуральному значенні знизилася внаслідок кризи.

ГАЛУЗЕВА ТРАНСФОРМАЦІЯ РИНКУ ПРАЦІ В УКРАЇНІ

З кінця літа українці масово почали повертатися до своїх домівок, що відобразилось на функціонуванні ринку праці.

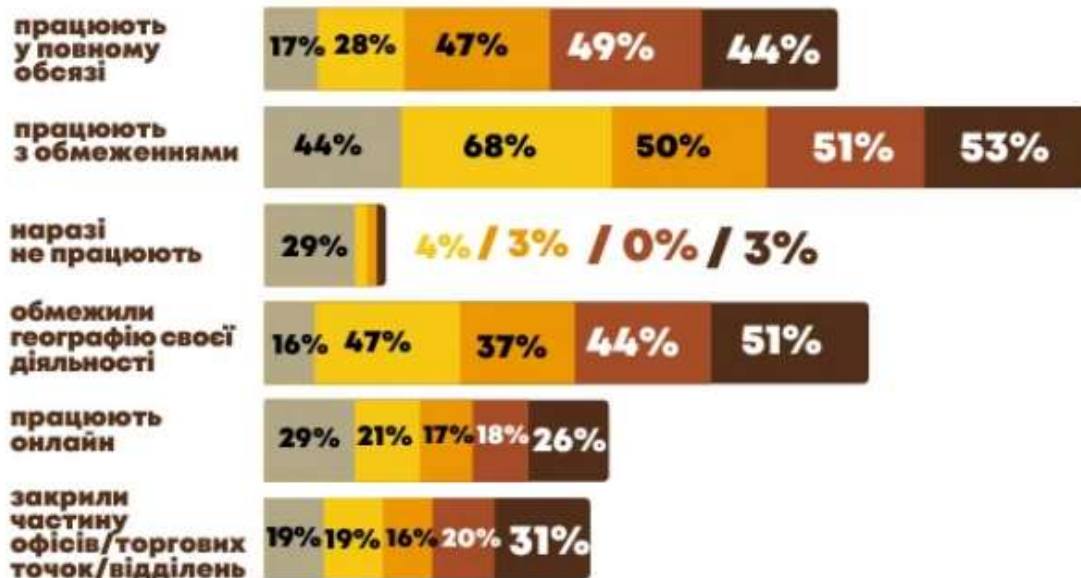
ЗАРОБІТНА ПЛАТА В СЕКТОРІ МСБ В УМОВАХ ВІЙНИ

У секторі МСБ у більшості випадків виплата заробітної плати напряду залежить від функціонування бізнесу

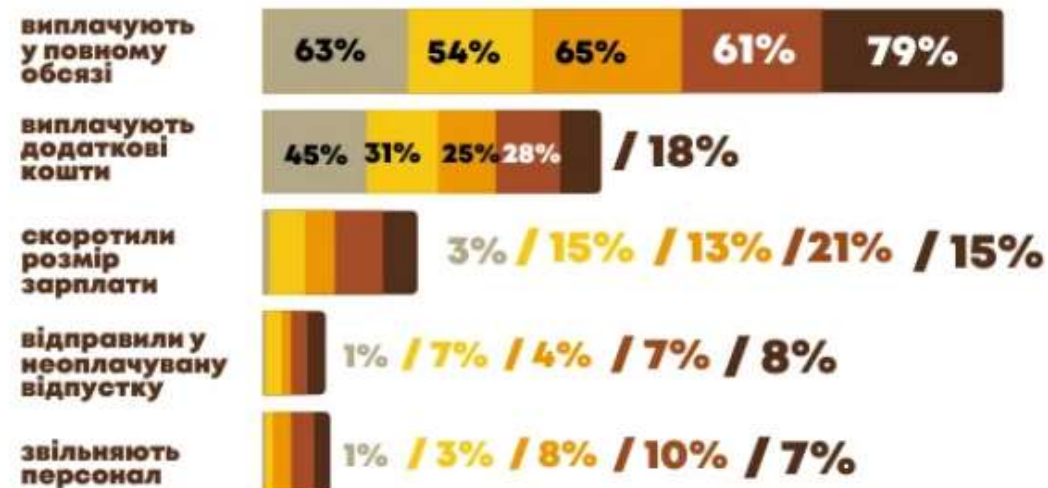
■ БЕРЕЗЕНЬ ■ КВІТЕНЬ ■ ТРАВЕНЬ ■ ЛИПЕНЬ ■ ЖОВТЕНЬ

РОБОТА КОМПАНІЙ

ЗАРОБІТНІ ПЛАТИ

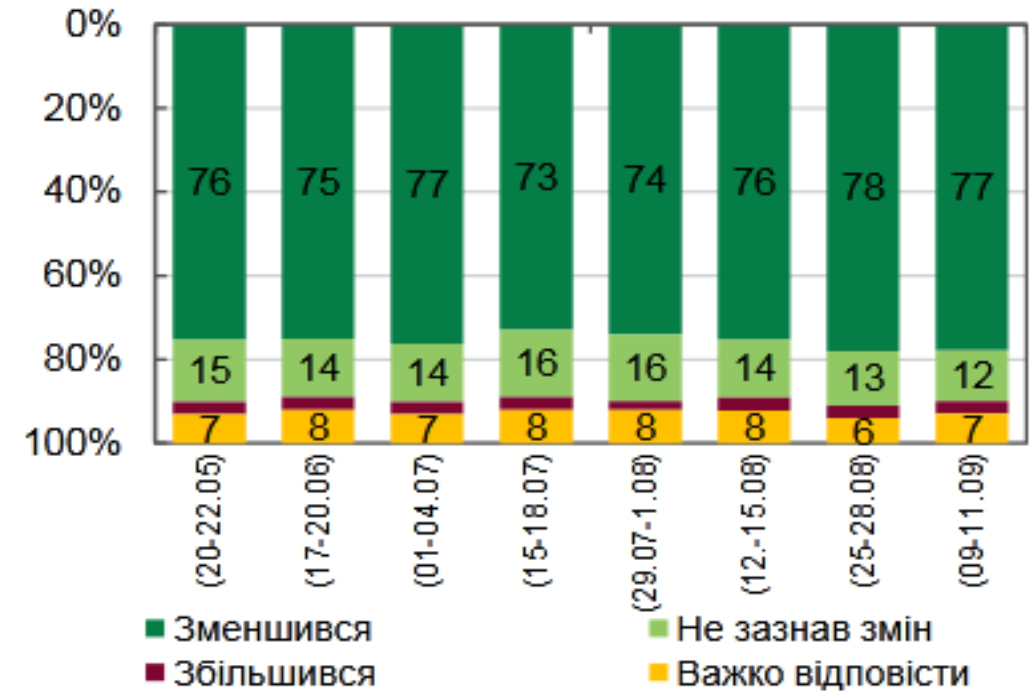

ЗАРОБІТНА ПЛАТА В СЕКТОРІ МСБ В УМОВАХ ВІЙНИ

Пожвавлення економіки з початку літа підтримало активізацію попиту на робочу силу, у результаті кількість претендентів на одну вакансію дещо знизилася. Проте $\frac{3}{4}$ опитаних українців і надалі декларують зменшення доходів порівняно з довоєнним. У середньому під час війни зарплати в Україні знизилися на 30-40%.

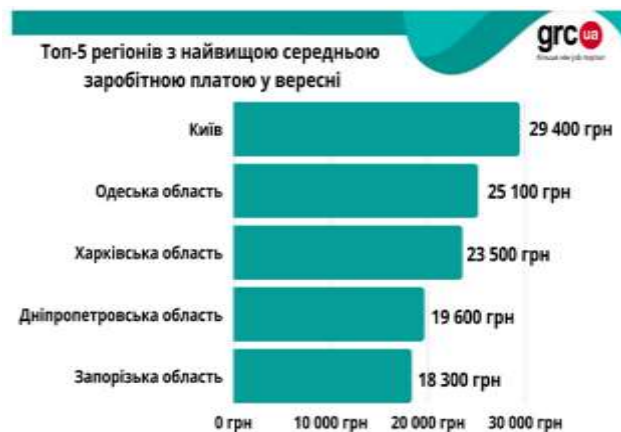
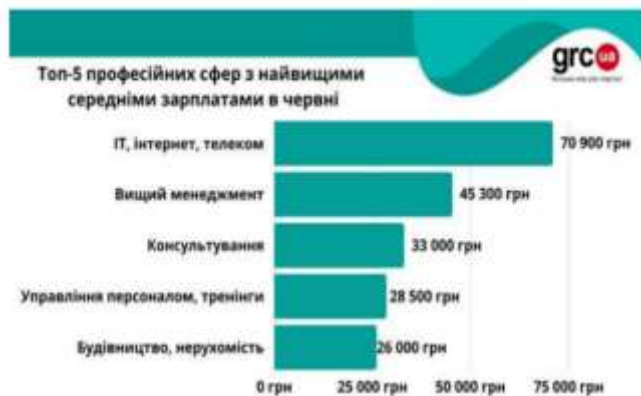

Зміни в доході, % відповідей

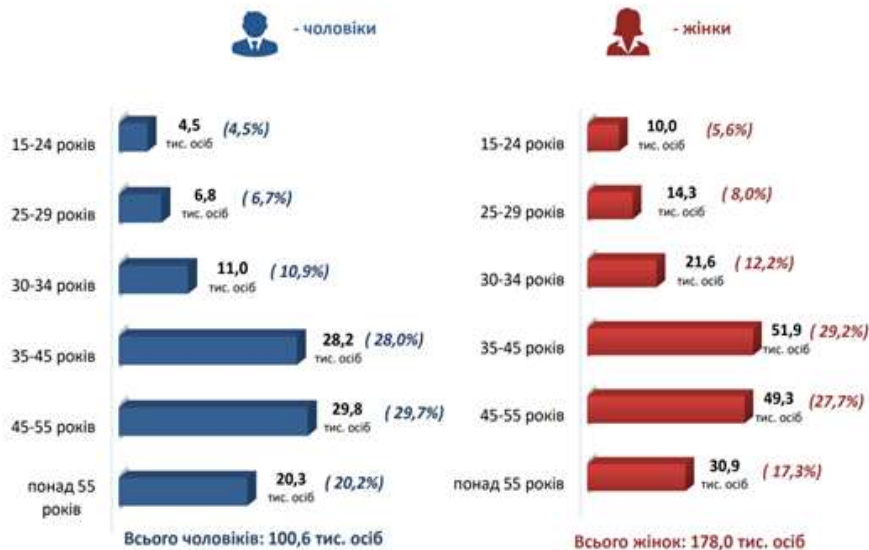
Джерело: [Gradus](#).

ЗАРОБІТНА ПЛАТА В СЕКТОРІ МСБ В УМОВАХ ВІЙНИ

ГЕНДЕРНІ ПОКАЗНИКИ РИНКУ ПРАЦІ

Структура зареєстрованих безробітних,
станом на 1 вересня 2022 року
(за віковими групами)

Переважна більшість **біженців (83%)** — це **жінки**, чоловіки становлять лише 17%.

Найбільшу групу біженців становлять **жінки у віці від 30 до 39 років (37%)**, 26% — ті, кому від 40 до 49 років, тобто люди активного, працездатного віку.

Виїхали за кордон **жінки переважно з вищою або незакінченою вищою освітою (76%)**, 18% — із середньою спеціальною освітою, і лише 6% — із загальною середньою освітою.

Незважаючи на мільйонні показники відтоку жінок з ринку праці в Україні, у загальній кількості зареєстрованих безробітних протягом всього періоду 2022 року більше було жінок.

ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ РИНКУ ПРАЦІ

До топ-5 найпопулярніших професій для жінок входять: продавець, бухгалтер, офіціантка, учителька, офіс-менеджер. Однак більшість з них значною мірою сповільнились під час війни.

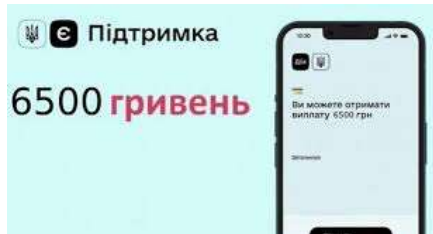
Тому жінкам потрібно або перекваліфікуватися, або жити на зовсім невелику соціальну допомогу.

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ

Податкові стимули для бізнесу
в умовах воєнного стану

Податкові стимули для бізнесу в умовах воєнного стану:

- можливість переходу на **єдиний податок 2%**.
- з 1 квітня 2022 року і до завершення дії воєнного стану **підприємці першої та другої груп можуть не сплачувати єдиний податок і не заповнювати декларацію платника єдиного податку**. Крім того, їм дозволено не сплачувати ЄСВ за себе і за мобілізованих до Збройних сил України працівників.

Програма «ЄПідтримка в областях, де велися бойові дії».

- Підприємці мали можливість отримати 6 500 грн
- Фінансову допомогу також змогли отримати наймані працівники, за яких сплачується ЄСВ та ФОП усіх груп.
- В перші місяці війни запроваджено **виплати роботодавцям**, які брали на роботу переселенців із постраждалих регіонів. Виплата становила 6500 грн на місяць за кожного працевлаштованого (не більш ніж за 2 місяці).

Державної програми «Доступні кредити 5-7-9%»

За період дії воєнного стану в Україні у межах укладено **понад 14 тис. кредитних договорів** на загальну суму **понад 56 млрд грн**. Найчастіше кредитуються за програмою підприємства, що працюють в сфері **сільського господарства, торгівлі та виробництва, промислової переробки**.

Серед регіонів лідерами за сумами укладених кредитних договорів є **Львівська, Харківська, Дніпропетровська, Одеська, Київська, Вінницька області та м. Київ**. Варто зазначити, що в жовтні Уряд розширив програму «5-7-9» на підприємства, зруйновані під час війни.

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА МАЛОГО ТА СЕРЕДЬОГО БІЗНЕСУ

Урядовий проект «єРобота» передбачає надання українцям грантів для започаткування бізнесу, розвитку підприємництва та навчання. Він спрямований на активізацію підприємницької діяльності та стимулювання створення робочих місць. Проект включає 6 грантових програм. Найбільш популярною серед всіх грантових програм у рамках проекту є **програма «Власна справа»**. Вона передбачає надання мікрогрантів до 250 тис. грн для малого бізнесу та мікробізнесу з умовою створення одного або двох робочих місць у залежності від розміру гранту. Програма розпочалась 1 липня, і вже визначено переможців шести хвиль, кожна з яких триває два тижні.

Державна програма релокації бізнесу. Програма евакуації підприємств із зони бойових дій. На кінець жовтня за програмою релокації в більш безпечні регіони переміщено **761 підприємство, 80% з них вже відновили роботу на новому місці**. Серед релокованих підприємств, які вже відновили свою діяльність на новому місці, найбільшу частку складають підприємства у сфері

- оптової та роздрібною торгівлі, ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів (40,24 % від загальної кількості релокованих підприємств);
- переробної промисловості (31,71 %);
- інформації та телекомунікацій (6,34 %);
- професійної, наукової та технічної діяльності (5,85%);
- будівництва (4,15%).

Найбільше підприємств релокувалося до Львівської (30% релокованих підприємств), Закарпатської (17%), Чернівецької (11%), Івано-Франківської (8%), Хмельницької (7%) та Тернопільської (7%) областей. Програма релокації: 761 підприємство переміщено в більш безпечні регіони.

Відновлення реєстрації бізнесу. Від початку повномасштабної війни в Україні зареєстровано понад 150 тисяч нових фізичних осіб-підприємців. У вересні було зареєстровано 18,9 тис. ФОПів та 2,9 тис. компаній.

Станом на кінець жовтня м. Київ лідирує по кількості реєстрації як нових ФОПів так і юридичних осіб. Лише за тиждень тут зареєстровано 180 нових юридичних осіб та 593 нових ФОПів.

До 5 лідерів по кількості нових реєстрацій юридичних осіб потрапили також: Львівська область – 60, Одеська – 50, Дніпропетровська область – 41 та Харківська – 32. Схожа картина в 5 лідерів по кількості реєстрацій нових ФОП: Дніпропетровська – 361, Львівська – 360, Харківська – 308, Одеська – 292.

ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

- ❖ Важливою має стати розробка *ефективної системи управління ринком праці* (механізмів та інструментів її реалізації), з урахуванням питань освіти, розвитку спеціальних навичок, а також підвищення рівня соціального захисту та безпеки.
- ❖ *Створення нових робочих місць* має стати центральним питанням повоєнної відбудови. Соціальний діалог має охоплювати як короткострокові так і довгострокові потреби ринку праці, необхідна інтегрована програма, спрямована на забезпечення прожиткового мінімуму, мінімальної заробітної плати, підтримку соціального забезпечення тощо.
- ❖ *Зменшення рівня безробіття та стабілізація на ринку праці* має стати ключовим у порядку денному державної політики. Процес відновлення та реструктуризації вимагатиме перерозподілу робочої сили між секторами економіки, що дозволить підвищити рівень її продуктивності. З метою вирішення проблем безробіття та надлишкової робочої сили, що склалася в окремих регіонах країни, необхідною є розробка короткострокових планів щодо релокації чи переорієнтації деяких підприємств, допомоги бізнесу, який через бойові дії не може сплачувати заробітну плату працівникам та податки.
- ❖ *Підтримка розвитку економіки на місцях* має здійснюватися з урахуванням *фактору концентрації трудових ресурсів* України, що склалась в результаті військових дій: зміна регіональної та галузевої структури ринку праці.
- ❖ *Відновлення трудової активності*. Ситуація на ринку праці буде залежати від тривалості бойових дій, а також повернення українських мігрантів. У квітні 2022р. трудова активність почала поступово відновлюватись, припинилося зниження кількості вакансій. Серед найголовніших проблем бізнесу, що на пряму впливає на функціонування ринку праці, все ще залишаються логістичні труднощі, брак палива та зростання цін.
- ❖ *Бізнес потребує більшої підтримки* аби пережити економічні труднощі, спричинені війною. Проте наразі міжнародні підтримка України в більшості випадків зосереджена на невідкладній гуманітарній допомозі, постачанні військової техніки, макрофінансовій допомозі та забезпеченні біженців. Плани післявоєнного відновлення пріоритизують відновлення пошкодженої інфраструктури над підтримкою відродження економіки .
- ❖ *Стабілізація ринку праці* є ключовим фактором для реінтеграції різних груп населення, які постраждали від війни. Це сприятиме розвитку економіки, підвищуючи купівельну спроможність населення, та є надійним інструментом подолання бідності. Вирішення проблеми дефіциту робочих місць у період війни та післявоєнного відновлення має стати наскрізним питанням соціальної політики, хоча без перебільшень, сприяння гідній праці є складним завданням, враховуючи соціально-економічний та військово-політичний стан у якому перебуватиме Україна.